

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 336/2019-42

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. júna 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Martina Vernarského a zo sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Petra Straku o prijatej ústavnej sťažnosti Františka Radza, súdneho exekútora, Radlinského 1728/47, Dolný Kubín, IČO 36 133 019, právne zastúpeného Mgr. Romanom Kobellom, advokátom, Aleja slobody 1899, Dolný Kubín, vo veci namietaného porušenia základného práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 33/2018 z 18. júla 2018 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Františka Radza na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 33/2018 z 18. júla 2018 porušené bolo.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 33/2018 z 18. júla 2018 zrušuje a vec vracia na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľovi priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 628,39 € (slovom šesťstodvadsaťosem eur a tridsaťdeväť centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný zaplatiť na účet jeho právneho zástupcu Mgr. Romana Kobellu, advokáta, Aleja slobody 1899, Dolný Kubín, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1.1 Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. novembra 2018 riadne a včas doručená sťažnosť Františka Radza, súdneho exekútora [fyzická osoba podnikajúca na základe iného než živnostenského zákona (ďalej len „sťažovateľ“)] podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), v ktorej namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Cdo 33/2018 z 18. júla 2018, ktorým najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľa podané na účel ustálenia právneho posúdenia veci, teda ustálenia hmotnoprávneho názoru [§ 421 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“)].

1.2 Uznesením ústavného súdu č. k. I. ÚS 336/2019-22 z 10. septembra 2019 bola vec prijatá v celom rozsahu na ďalšie konanie. Ústavný súd v tomto uznesení upozornil na skutočnosť, že sťažovateľ je síce súdny exekútor, ktorý pri výkone exekučnej činnosti vykonáva verejnú moc [§ 5 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Exekučný poriadok“)], ale v predmetnej veci vystupuje ako podnikateľ, a nie ako mocenská autorita (II. ÚS 4/2012, II. ÚS 2/2013, III. ÚS 185/2012, uznesenie Súdneho dvora Európskej únie C-456/07 z 21. 5. 2008, Karol Mihal proti Daňovému úradu Košice V).

2. Podstatou veci je posúdiť, či najvyšší súd porušil sťažovateľovo základné právo na prístup k súdu tým, že odmietol ním podané dovolanie podľa § 421 CSP na základe toho, že sťažovateľ ako dovolateľ vymedzil právnu otázku podľa najvyššieho súdu odlišne od právnej otázky, o ktorej rozhodoval odvolací súd.

3. Vec pôvodne napadla sudcovi ústavného súdu Milanovi Ľalíkovi, ktorého funkčné obdobie skončilo pred jej rozhodnutím. Vec bola následne k 26. aprílu 2019 pridelená náhodným prerozdelením vecí na základe čl. X ods. 3 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 (ďalej len „rozvrh práce“) sudcovi spravodajcovi Ivanovi Fiačanovi. Sťažnosť bola prijatá uznesením o prijatí v senáte v zložení z predsedníčky senátu Jany Baricovej a členov senátu Ivana Fiačana a Mojmíra Mamojku [čl. II ods. 3 písm. b) rozvrhu práce]. Na základe čl. X ods. 3 aktuálneho Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 v znení dodatku č. 1 veci, na prerokovanie ktorých sú príslušné prvý a tretí senát ústavného súdu v zloženiach platných v obdobiach od 17. februára 2019 do 25. apríla 2019, od 26. apríla 2019 do 16. októbra 2019 a od 17. októbra 2019 do 31. mája 2020, ak bol ich členom sudca Mojmír Mamojka, prerokuje ten senát ústavného súdu, ktorého členom je sudca spravodajca v danej veci podľa súčasného rozvrhu práce, sa sťažnosť prerokuje v senáte zloženom z predsedu senátu Martina Vernarského a členov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Petra Straku.

4. Zo sťažnosti a súvisiacich rozhodnutí vyplýva, že sťažovateľ bol v pozícii exekútora poverený vykonaním exekúcie na vymoženie pohľadávky vo výške 470 134,20 eur s príslušenstvom. Sťažovateľ ako exekútor zvolil spôsob výkonu exekúcie prikázaním pohľadávky z účtu v banke. Exekútor poverený vykonaním exekúcie prikáže banke, ktorá vedie účet povinného, aby po doručení príkazu na začatie exekúcie prikázaním pohľadávky z účtu v banke zablokovala sumu vo výške pohľadávky a jej príslušenstva z účtu povinného (§ 95 ods. 1 Exekučného poriadku).

5. Banka však blokáciu nevykonala, pričom povinný svoje prostriedky použil inak, a z tohto dôvodu nemohol byť uspokojený nárok oprávneného.

6. Oprávnený podal na základe § 103 Exekučného poriadku na danú banku osobitnú poddĺžnícku žalobu, slúžiacu na takéto situácie (Ak banka nepostupuje tak, ako jej to ukladajú ustanovenia § 95, § 96 ods. 3, § 97, § 98 a § 99, môže sa oprávnený na všeobecnom súde banky domáhať, aby mu banka zaplatila sumu, na ktorú by mal právo, keby banka postupovala správne, a to aj vtedy, keď už na účte povinného nie je dostatok prostriedkov).

7. Sťažovateľ (tiež) podal na banku žalobu o náhradu škody – ušlého zisku na základe § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka s tým, že svoj nárok odvodzoval z právneho názoru, podľa ktorého ak by banka riadne plnila svoje povinnosti, tak by získal ako exekútor na svojej odmene žalovanú sumu 20 315, 49 eur s príslušenstvom.

8. Oprávnený sa s bankou mimosúdne dohodol na náhrade a návrh na exekúciu vzal späť. Exekúcia bola zastavená uznesením Okresného súdu Martin č. k. 18 Er 3310/2012-271 zo 14. novembra 2014.

9. Na podporu svojich právnych záverov sťažovateľ predložil súdu prvej inštancie právoplatný rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 6 Co 38/03 z 23. apríla 2003, kde bol on osobne úspešný v skutkovo a právne obdobnej veci.

10. Okresný súd Bratislava II rozsudkom č. k. 12 C 206/2013-328 z 15. januára 2015 žalobe sťažovateľa vyhovel a priznal mu voči banke náhradu škody.

11. Na odvolanie žalovanej banky Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“) svojím rozsudkom sp. zn. 8 Co 285/2015 z 13. júna 2017 zmenil rozsudok okresného súdu a žalobu zamietol s tým, že sťažovateľ ako exekútor mal prostredníctvom § 200 Exekučného poriadku (účinného do 31. marca 2017) nárok na odmenu exekútora aj v prípade zastavenia konania, a tam si ju neuplatnil.

12. Krajský súd zdôraznil, že v rámci exekúcie vedenej s cieľom nútene uspokojiť vymáhanú pohľadávku oprávneného vedie exekútor exekúciu aj pre účely vymožen

svojho vlastného nároku zodpovedajúceho trovám exekúcie. Z ustanovenia § 200 Exekučného poriadku vyplýva, že v prípade zastavenia exekúcie rozhodne exekučný súd aj o trovách exekúcie, preto je potrebné vychádzať zo záveru, že súdnemu exekútorovi vzniká nárok na odmenu a ostatné trovy exekúcie iba v rozsahu, v akom mu boli tieto priznané v rozhodnutí o zastavení exekúcie. V danej veci bola žalobcom vedená exekúcia zastavená uznesením Okresného súdu Martin č. k. 18 Er 3310/2012-271 zo 14. novembra 2014, ktorým exekučný súd žalobcovi trovy exekúcie nepriznal, pretože ich priznať nežiadal, preto je vylúčené, aby mu vznikol nárok na náhradu škody vo forme ušlého zisku spôsobeného nevyplatením trov exekúcie. Ak sa strana sporu vzdá nároku na náhradu trov konania, tento nárok zaniká a súd jej už náhradu trov konania priznať nemôže.

13. Sťažovateľ proti tomuto rozhodnutiu podal dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a), resp. písm. b) CSP. Uviedol, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, pretože *„odvolací súd principiálne nepochopil právny inštitút ušlého zisku v skutkovom a časovom kontexte žalobcom uplatneného nároku“*.

14. Podľa dovolacej argumentácie sťažovateľa uznesenie Okresného súdu Martin, ktorým bola zastavená exekúcia (bod 7), nemá právnu relevanciu vo vzťahu k uplatnenému nároku na ušlý zisk. Ako v dovolaní uvádza, je nesporné, že žalovaná banka si nesplnila svoju zákonnú povinnosť vykonať blokáciu bankových účtov povinnej, v dôsledku čoho zmarila exekučné vymożenie pohľadávok oprávnenej a zároveň zapríčinila stratu konkrétnej, reálnej a preukázateľnej príležitosti zhodnotenia majetku žalobcu/dovolateľa spočívajúceho v dosiahnutí príjmu uhradením trov exekúcie. V príčinnej súvislosti s touto škodovou udalosťou sťažovateľovi vznikla škoda vo forme ušlého zisku, pričom sa stal aktívne legitimovaným na podanie žaloby o náhradu škody. Na túto hmotnoprávnu legitimáciu nemôže mať žiadny vplyv následné rozhodnutie exekučného súdu o zastavení exekúcie a o nepriznaní trov mu exekúcie ako súdnemu exekútorovi.

15. Najvyšší súd dovolanie ako neprípustné odmietol, pretože podľa názoru dovolacieho súdu sťažovateľ ako dovolateľ žiadal vyriešiť inú právnu otázku, než o ktorej v skutočnosti rozhodoval krajský súd.

16. Zjednodušene uvedené, dovolateľ žiadal, aby najvyšší súd ustálil, či exekútor má popri nároku na trovy exekučného konania aj nárok na náhradu škody podľa § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka. Podľa najvyššieho súdu mal však vymedziť otázku tak, či má takýto nárok aj v prípade, ak si neuplatnil trovy v exekučnom konaní. Sťažovateľ v podstate tvrdí, že škoda mu vznikla, lebo banka nezrealizovala blokáciu, a preto mu nevznikol rozdiel na odmenu, a odvolací súd nesprávne rozhodol, že z tohto dôvodu mu nárok nevzniká. Avšak odvolací súd mal podľa dovolacieho súdu v skutočnosti povedať, že škoda sťažovateľovi nemohla vzniknúť preto, lebo sa sám svojich trov vzdal. Ak sa teda exekútor vzdal trov, tak na žiadne trovy nemá nárok, a tak nemá zmysel skúmať, či by ich bol získal, ak by banka urobila blokáciu.

17. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta, že najvyšší súd porušil jeho základné právo na prístup k súdu, pretože ako strana splnil všetky podmienky na meritórne prerokovanie dovolania.

18. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vydal takýto nález:

„1. Základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 33/2018 zo dňa 18.07.2018 porušené bolo.

2. Vznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 33/2018 zo dňa 18.07.2018 sa zrušuje a vec sa mu v r a c i a na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľovi priznáva náhradu trov právneho zosťúpenia v sume 390,50 € (slovom: tristodevät'desiat eur päťdesiat centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný zaplatiť na účet jeho právneho zástupcu Mgr. Roman Kobella, Aleja Slobody 1899, 026 01 Dolný Kubín, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

19. Najvyšší súd sa vo svojom vyjadrení bez nových argumentov pridrža napadnutého uznesenia. V replike sťažovateľa taktiež nie sú nové, zásadné argumenty. Sťažovateľ zdôraznil, že riadne splnil požiadavky § 432 a § 428 CSP.

II.

Referenčné normy, aplikované zákonné normy a judikatúra

20. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

21. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie.

22. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

23. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

24. Článok 46 ods. 1 ústavy svojím textom (Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde) v prvom rade chráni právo na prístup k súdu, ktoré je v danej veci v stávke (porovnaj tiež bod 7.1 nálezu sp. zn. II. ÚS 591/2012, bod 11 uznesenia sp. zn. II. ÚS 30/2016, bod 20 sp. zn. II. ÚS 755/2017). Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá

sa účastníkovi poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch. Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom pre poskytnutie ochrany v opravnom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť (napr. II. ÚS 78/05, II. ÚS 249/05). Uvedená judikatúra ústavného súdu vychádza z konceptu zákonnej konkretizácie práva na súdnu ochranu a z požiadavky zabezpečiť reálnosť prístupu (I. ÚS 84/97, II. ÚS 88/01, II. ÚS 400/2011) k jednotlivým zákonom upraveným štádiám a inštanciam konania [porov. Feřková, G., Klučka, J., eds. Právne vety z rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR 1993 – 2000. s. 71 a nasl.]. Z toho vyplýva, že ak už zákon pozná určitý inštitút, opravný prostriedok, tak sa na jeho uplatňovanie vzťahujú záruky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, aj keď prirodzene, nie každé porušenie zákona je porušením čl. 46 ods. 1 ústavy.

25. Podľa čl. 2 ods. 2 CSP právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo.

26. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo
- c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

27. Podľa § 428 CSP (Náležitosti dovolania), v dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh).

28. Podľa § 432 ods. 1 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Podľa § 432 ods. 2 CSP dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

29. Jedným z prvých kasačných náleзов po ústavnom zakotvení kompetencie ústavného súdu zrušovať rozhodnutia v roku 2002 bolo rozhodnutie týkajúce sa práve prípustnej miery procesných požiadaviek na účastníkov, ktorí sa uchádzajú o súdnu ochranu: „*Prílišný formalizmus pri posudzovaní úkonov účastníkov občianskeho súdneho konania a nadmerný tlak na dopĺňanie takých náležitostí do procesných úkonov účastníkov, ktoré nemajú oporu v zákone, idú nad rámec zákona alebo nemajú základný význam pre ochranu zákonnosti, nie sú v súlade s ústavnými princípmi spravodlivého procesu.*“ [IV. ÚS 1/02; porov. Scholcz, L. Ústavný súd Slovenskej republiky ako odvolací súd? (Širší kontext jedného náleзу). *Justičná revue*, 55, 2003, č. 1, s. 11 – 16.].

III.

Posúdenie veci ústavným súdom

30. Podstatou veci je posúdiť, či najvyšší súd porušil sťažovateľovo základné právo na prístup k súdu tým, že odmietol pripustiť dovolanie týkajúce sa ustálenia správneho právneho posúdenia veci (§ 421 CSP) na základe toho, že sťažovateľ ako dovolateľ vymedzil právnu otázku (právne posúdenie veci) odlišne od tej právnej otázky, o ktorej rozhodoval odvolací súd. Keďže dovolateľ podľa najvyššieho súdu nevystihol a riadne nevymedzil právnu podstatu veci, dovolanie je neprípustné a najvyšší súd nemôže takto tvoriť judikatúru [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP].

31. Sťažovateľ ako exekútor zvolil výkon exekúcie prikázaním pohľadávky z účtu v banke. Banka však blokáciu nevykonala, pričom povinný svoje prostriedky použil inak, a z tohto dôvodu nemohol byť uspokojený nárok oprávneného. Sťažovateľ podal na banku žalobu o náhradu škody – ušlého zisku na základe § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka s tým, že svoj nárok odvodzoval z právneho názoru, podľa ktorého ak by banka riadne plnila svoje povinnosti, tak by získal ako exekútor na svojej odmene žalovaných sumu 20 315,

49 eur s príslušenstvom. Okresný súd sťažovateľovi vyhovel, ale krajský súd žalobu zamietol s tým, že sťažovateľ ako exekútor má nárok na trovy v režime exekučného konania, a tam si ich neuplatnil, čo vylučuje hmotnoprávny nárok sťažovateľa podľa § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka voči banke.

32. Dovolateľ žiadal, aby najvyšší súd posúdil, či exekútor má popri nároku na trovy exekučného konania aj nárok na náhradu škody podľa § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka. Podľa najvyššieho súdu však mal sťažovateľ/dovolateľ vymedziť otázku tak, či má takýto nárok práve v prípade, ak si neuplatnil trovy v konaní o exekúcii.

33. Sťažovateľ tvrdí, že škoda mu vznikla, lebo banka nezrealizovala blokáciu, potom sa dohodla na kompenzácii s veriteľom, a preto exekúciu už nebolo potrebné vykonať, a tak sťažovateľovi nevznikol nárok na odmenu za vymoženie pohľadávky, pričom odvolací súd podľa neho nesprávne konštatoval, že z tejto nezrealizovanej exekúcie mu nárok na náhradu škody voči banke nevzniká. Na druhej strane, podľa najvyššieho súdu mal ale odvolací súd v skutočnosti povedať, že škoda mu nemohla vzniknúť preto, lebo sa sám svojich trov vzdal. Ak sa teda exekútor vzdal trov, tak na žiadne trovy nemá nárok, a tak nemá zmysel skúmať, či by ich bol získal, ak by banka urobila blokáciu.

34. Sťažovateľ teda právne posúdil vec tak, že ide o právnu otázku, či má exekútor nárok na náhradu škody voči banke, ktorá nesplnila povinnosť blokovat' účet povinného, a tým vznikla exekútorovi škoda/ušlý zisk. Najvyšší súd však konštatoval, že právnou otázkou odvolacieho konania bolo to, či má sťažovateľ/exekútor takýto nárok na náhradu škody voči banke, aj keď mu v exekučnom konaní neboli priznané trovy, resp. sa týchto trov vzdal.

35. Úlohou ústavného súdu nie je konkurovať všeobecným súdom, ale v konaní o ústavnej sťažnosti kvôli ústavnému dôrazu na ochranu individuálnej slobody vzhľadom na náš historický vývoj ešte raz preveriť, či všeobecné súdy, ktoré sú tiež viazané ústavou a zákonmi, pri aplikácii práva dali zadosť ústave v priestore, ktorý im právny poriadok ponecháva (porovnaj II. ÚS 480/2014, bod 33, II. ÚS 307/2014, bod 60.)

K inštitútu dovolania

36. Každý dovolateľ si prirodzene želá uspieť zvlášť na najvyššom súde, pretože v dovtedajšom konaní nemal úspech a najvyšší súd má medzi všeobecnými súdmi najvyššiu autoritu. A najvyšší súd samotný chce interpretáciou zákonov formovať náš právny poriadok. Z týchto dôvodov púta inštitút dovolania oprávnenú pozornosť praxe, teórie (Gešková, K. Dovolanie v civilnom procese, 1. vydanie. C. H. Beck : Praha 2010; porov. tiež O hustom práve, implementácii rozhodnutí ESLP, českom a slovenskom dovolaní, slobode prejavu a práve na súkromie In: SMEKAL, Hubert a kol. Beyond compliance - implementace rozhodnutí mezinárodních lidskoprávních těles na národní úrovni. Vydání první. Praha : Wolters Kluwer, 2018, s. 101) a, samozrejme, justície. Osobitným dôkazom tejto skutočnosti bola otázka tzv. kumulácie dovolacích dôvodov.

37. Dovolanie je podľa ústavného súdu (II. ÚS 89/2018, bod 30) priesečníkom (a) hodnoty jednotnej, práve a len najvyšším súdom pre celé územie zveľadovanej interpretácie práva s tým, že účelom § 421 CSP je tvorba, ustáľovanie a presadzovanie ustálenej rozhodovacej praxe, (b) ale rovnocenne je dovolanie podľa § 421 CSP prostriedkom ochrany individuálnej pozície účastníkov konania, resp. ochrany individuálnej spravodlivosti strán sporu, účastníkov konania. Tieto hodnoty (normatívnosť a individuálnosť) sú rovnocenné a sú nastavené textom zákona. Najvyšší súd je pri rozhodovaní o dovolaní súdom, ktorý „súdi súdy“, a zároveň účastníkov konania s dôsledkami pre mnohých aktuálnych a budúcich účastníkov. Platí to rovnako pre dovolanie týkajúce sa právneho posúdenia veci (§ 421 CSP), ako aj pre dovolanie pre zmätočnosť (§ 420 CSP). Rozhodnutím o dovolaní sa cez interpretáciu vdychuje život právnym normám s dôsledkami pre celé územie Slovenskej republiky.

38. Názvy právnych pojmov a inštitúcií, či už priamejšie, alebo skrytejšie, častokrát vyjadrujú ich podstatu. Najvyšší súd ostáva najvyšším, aj keď ústavný súd môže zrušiť jeho rozhodnutie. Najvyšším je preto, že má pôsobnosť pre celé územie Slovenskej republiky, je svorníkom všetkých všeobecných súdov: Inštitucionálne [§ 22 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších

predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“) aj procesne (Civilný sporový poriadok) je najvyšší súd poverený úlohou zjednocovať judikatúru.

39. V prostredí civilného procesu podľa pôvodného procesného kódexu [Občiansky súdny poriadok (ďalej aj „OSP“)] bol nárok na dovolanie podľa § 238 OSP (právne posúdenie veci, iná vada konania) viac zřejmý, pretože ak krajský súd zmenil rozhodnutie okresného súdu, tak účastník konania automaticky získaval tretiu inštanciu (§ 238 ods. 1 OSP). Ideou tejto úpravy bola skutočnosť, aby najvyšší súd „rozsúdil súdy“ a autoritatívne určil, či právo našiel správne okresný súd alebo krajský súd alebo je pravdivý iný právny názor stanovený najvyšším súdom. Najmä tým najvyšší súd vyriešil subjektívne práva účastníkov daného konania a prispel k zjednocovaniu judikatúry (V období 1. ČSR bolo dovolanie v podstate riadnym treťostupňovým opravným prostriedkom so suspenzívnym účinkom, a tak je to dodnes v Nemecku a Rakúsku. Systém „zmeny“ do dovolania univerzálne zaviedla až veľká novela Občianskeho súdneho poriadku, zákon č. 519/1991 Zb. Dovolací rekurz v § 46 zákona č. 100/1931 Sb. o základných ustanoveniach soudního řízení nesporného za 1. ČSR, v rámci ktorého zmena hrala tiež rolu, mal iný právny kontext.). Abstraktnejšie mohol a môže najvyšší súd zjednocovať judikatúru cez stanoviská k zjednocovaniu výkladu (§ 22 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z., § 16 písm. b) zákona č. 335/1991 Zb.).

40. Súčasná právna úprava nestojí na nezhode medzi okresným a krajským súdom, ale na nezhode medzi právoplatným rozhodnutím a referenčnou judikatúrou (ustálená rozhodovacia prax), ktorej definícia sa stále dotvára (porov. R 71/2018). Ak referenčná judikatúra chýba, tak je súčasťou prípustnosti dovolania jej absencia, resp. nutnosť ju vytvárať. Vďaka univerzálnej dostupnosti rozhodnutí súdov prostredníctvom internetu a elektronických databáz je pôdorysom zjednocovania judikatúry vlastne kompletná rozhodovacia činnosť súdov (porov. § 82a ods. 1 zákona o súdoch, podľa ktorého sa zverejňujú prakticky všetky právoplatné rozhodnutia všeobecných súdov, tiež nález sp. zn. PL. ÚS 102/2011 – reforma súdov II).

41. Z uvedeného vyplýva, že Civilným sporovým poriadkom strany stratili okamžite zrejmy nárok na dovolanie, ale na druhej strane získali účastníci možnosť prístupu na najvyšší súd, nároku na dovolanie, ak rozhodnutie nie je v súlade s oveľa širším judikatúrnym priestorom.

42. Najvyšší súd má takto oveľa väčšiu moc, diskreciu, ale aj zodpovednosť pri formovaní judikatúry. Zákon nedáva účastníkom okamžite zrejmy, resp. priamočiary nárok na dovolanie, ale počíta s tým, že najvyšší súd chce a má záujem judikatúru zjednocovať.

V náleze sp. zn. II. ÚS 637/2015 (bod 16) ústavný súd uviedol, že v zložitosti procesných vzťahov nie je v Slovenskej republike pre najvyšší súd ľahké vyjadrovať hmotnoprávny názor. Ak sa nejaký ustáľuje, ba až fixuje a umocňuje tak právnu istotu, je namieste citlivý, precízny, a nie súťaživý postoj ústavného súdu. To neznamená akúsi právnu neangažovanosť, ale rešpekt k hodnote ustálenej judikatúry v rozmanitosti podústavného práva, a to zvlášť na poli (mimoriadneho) dovolania. Ústavný súd tým okrem iného vyjadril ešte v časoch Občianskeho súdneho poriadku podporu tvorby zvlášť hmotnoprávnej judikatúry. Možno dodať, že súčasná zákonná pozícia najvyššieho súdu je v tomto smere otvorenejšia.

43. Ústavný súd rešpektuje rozhodovací priestor najvyššieho súdu. Už v náleze sp. zn. II. ÚS 398/08 uviedol, že rešpektuje kompetenciu najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní, kým neprekročí ústavné štandardy.

44. Z tohto pohľadu ústavný súd zvažoval, do akej miery je vhodné takpovediac nútiť najvyšší súd do zjednocovania a nahrádzať tak jeho vnútorné presvedčenie.

45. Aby mohol najvyšší súd zistiť, či ide o zjednocovanie alebo tvorbu judikatúry – teda či chce dovolateľ, aby bola judikatúra zjednotená či tvorená, a taktiež či ide o nesprávne právne posúdenie veci, musí sa vymedziť, o čo vo veci ide, čo je jej jadrom, podstatou. Koncepcia Civilného sporového poriadku akcentuje zodpovednosť účastníkov,

a preto podľa § 432 CSP dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia. (To, čo bolo v Občianskom súdnom poriadku od roku 1991 dané zmenou vo výroku, musí teraz strana jasne vymedziť.)

46. V prerokúvanej veci najvyšší súd tvrdí, že podstatou veci bola tá skutočnosť, že exekútor si neuplatnil nárok na trovy v exekučnom konaní, a nie to, či má nárok na náhradu škody cez Občiansky zákonník mimo priestor Exekučného poriadku. Ale medzi právnym posúdením, ako ho číta najvyšší súd, a tým, ako ho vymedzil sťažovateľ, vôbec nie je „čínsky múr“.

47. Právny názor o vzdaní sa trov môže byť dôsledkom tej skutočnosti, že v exekučnom konaní je exekútor vo svojej verejnoprávnosti tiež objektom daného konania, musí sa mu podriaďovať, a ak urobí oprávnený nejaké úkony, tak to musí exekútor rešpektovať. Ak by napríklad oprávnený návrh vzal späť, tak by exekútor nemal nárok na odmenu, akú by dostal, keď by banka konala riadne. To by naznačovalo, že v konaní o náhradu škody by nemal žiadnu hmotnoprávnu pozíciu. V právnom názore krajského súdu môže byť vlastne skrytý právny názor, že exekútor sa nemôže úspešne domáhať práva na náhradu škody všeobecnou žalobou.

48. Ale na tieto, pre právny poriadok relevantné otázky, by mal odpovedať práve najvyšší súd. V situácii, v ktorej Civilný sporový poriadok priznáva pri prípustnosti najvyššiemu súdu diskrečný priestor a dovolateľ nemá dopredu istotu prípustnosti ako pri „zmene“ podľa Občianskeho súdneho poriadku, sa dovolateľ až aposteriórne dozvie, ako si najvyšší súd právnou otázkou predstavoval. Najvyšší súd tu musí brať do úvahy, a to aj pri vnímaní ochrany právnej istoty protistrany, do akej miery možno už pri podaní dovolania z právneho poriadku a judikatúry vyvodiť tie štandardy dovolania, ktoré si predstavuje najvyšší súd. V náleze sp. zn. II. ÚS 89/2018 k tomu vo vzťahu ku zákazu kumulácie ústavný súd uviedol (bod 31): „Podľa uznesenia sp. zn. 1 VCdo 2/2017 ak najvyšší súd už zistí jeden, závažnejší dovolací dôvod, typicky zmätočný, tak sa nezaoberá dôvodom zjednocovacím. Z toho odvodzuje, že táto záťaž platí v danej

veci všeobecne, teda aj pred tým rozhodnutím. Odvodzuje, že záťaž deklarovaná v čase rozhodnutia bola rozpoznateľná už predtým, ale zo skutočnosti, že súd v čase rozhodovania o dovolaní deklaruje, čo bolo právom v čase podania dovolania, resp. v čase vzniku záťaže, nemožno odvodiť, čo môže advokát spisujúci dovolanie vedieť v čase jeho koncipovania. Zjednocujúce uznesenie najvyššieho súdu tak nerešpektuje časové súvislosti rozhodovania.“

49. Najvyšší súd mal v prerokúvanej veci v podaniach solídny základ pre aplikáciu § 432 ods. 2 CSP a nemusel nijak dovolateľovi „pomáhať“ na úkor protistrany, ako vyplýva z preskúmaného rozhodnutia: (a) Sťažovateľ, ako je parafrázované na strane 1 v dovolaní, uviedol: *„Odvolací súd sa podľa názoru žalobcu odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu vo vzťahu k riešeniu právnej otázky ohľadne povahy inštitútu ušlého zisku, resp. v praxi dovolacieho súdu doposiaľ nebola vyriešená právna otázka vzniku nároku súdneho exekútora na náhradu škody vo forme ušlého zisku z dôvodu porušenia povinnosti banky vykonať blokáciu bankového účtu povinného v rámci výkonu exekúcie príkazom pohľadávky z účtu povinného v banke.“* (b) Najvyšší súd v napadnutom dovolacom rozhodnutí uviedol: *„právnou otázkou podstatnou pre rozhodnutie odvolacieho súdu bola otázka, či môže súdnemu exekútorovi vzniknúť voči banke škoda ak exekučný súd, ktorý bol v zmysle ustanovenia § 200 Exekučného poriadku v znení platnom a účinnom v čase jeho rozhodovania oprávnený a povinný pri zastavení exekúcie rozhodnúť aj o tom kto a v akej výške platí trovy exekúcie, súdnemu exekútorovi (potom, čo sa sám nároku na trovy exekúcie v písomnom podaní adresovanom exekučnému súdu vzdal) trovy exekúcie nepriznal.“* (c) Krajský súd na túto otázku, resp. jej obidva varianty, odpovedal tak, že nárok nevzniká. (d) Odôvodnil dovolateľ dovolanie tým, že si krajský súd uvedenú otázku podstatnú pre rozhodnutie zodpovedal nesprávne, a uviedol, v čom táto nesprávnosť spočíva? (e) Ústavný súd odpoveď na predchádzajúcu otázku zreteľne nachádza v dovolaní sťažovateľa na strane 5, na ktorej dovolateľ v časti dovolacie dôvody uviedol, že *„rozhodne odmieta právny záver odvolacieho súdu, že ak exekučný súd v rámci rozhodnutia o zastavení exekúcie zároveň rozhodol o nepriznaní trov exekúcie súdnemu exekútorovi, je potom vylúčené, aby žalobcovi ako súdnemu exekútorovi škoda predstavujúca nenadobudnuté (nevyplatené) trovy exekútora (ušlý zisk) vznikla v príčinnej súvislosti s porušením povinnosti zo strany žalovaného“*.

50. Najvyšší súd uvažoval podľa všetkého tým spôsobom, že dovolateľ vymedzil právnu otázku príliš široko a správne mal vymedziť otázku užšie, precíznejšie ako podmnožinu všeobecnejšieho variantu otázky. Sťažovateľ však na inom mieste právnu otázku spresnil, a tak vymedzil užšie, v podstate podľa predstáv najvyššieho súdu. Je nutné podotknúť, že aj širší variant otázky je stále zmysluplný, umožňujúci prípustnosť dovolania. Dovolanie sa dalo určite napísať aj lepšie, ale sťažovateľ nebol so svojim vymedzením právnej otázky takpovediac „mimo“ veci.

51. Podľa názoru ústavného súdu nie je správne, ak sa najvyšší súd zameria len na jednu vetu, ktorú dovolateľ prípadne v dovolaní označí ako právnu otázku, a izoluje sa od toho, ako je vymedzený dovolací dôvod. Právna otázka podľa § 421 CSP a dovolací dôvod (nesprávne právne posúdenie) podľa 432 CSP sú spojené nádoby, preto najvyšší súd nemôže posudzovať prípustnosť dovolania striktne len na základe toho, ako dovolateľ túto prípustnosť formálne vymedzil na konkrétnom riadku svojho podania. Je užitočné sa pozrieť aj na dovolací dôvod, vyabstrahovať z neho právnu otázku podľa § 421 CSP a až následne možno posúdiť, (a) či od tejto otázky záviselo napadnuté rozhodnutie a (b) či ide o otázku, ktorá napĺňa niektoré z písmen a) až c) v § 421 ods. 1 CSP. Ide o to pokúsiť sa autenticky porozumieť dovolateľovi – jeho textu ako celku, ale druhej strane ani dotvárať vec na úkor procesnej protistrany. Ide o dialóg, ale nie o právnu pomoc. Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky (porov. tiež Hlušák, M. Glosa k uzneseniu Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 6/2017 zo 6. 3. 2017 In. Súkromné právo 3/2017, s. 129; Gešková, K. Glosa k uzneseniu Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 158/2017 – odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a/ako otázka zásadného právneho významu. In. Súkromné právo 4/2018, s. 170). V predmetnej veci najvyšší súd nenašiel takú črtu veci, ktorá by ju robila vskutku odlišnou od toho, ako ju uchopil sťažovateľ, ale napriek tomu však o veci nerozhodol hmotnoprávne.

52. Z uvedeného vyplýva, že sťažovateľ splnil zákonné podmienky prípustnosti dovolania – dovolací dôvod/právne posúdenie veci (§ 428 a § 432 CSP): (a) Rozhodol niekedy najvyšší súd o tom, ako rozhodovať o náhradách škody exekútorov proti banke?

Jestvuje taký judikát? (b) Je to zmysluplná právna otázka, ktorá môže prispieť k rozvoju civilistiky? (c) Formuloval, artikuloval, dovolateľ v rámci podania zrozumiteľne a identifikovateľne túto právnu otázku? Na otázku a) je negatívna odpoveď, na otázku b) a c) odpoveď pozitívna. Keďže do obsahu základného práva na súdnu ochranu/práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá sa strane poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch, ak riadne splní zákonné podmienky prípustnosti (porov. bod 23), pričom sťažovateľ tieto podmienky splnil a najvyšší súd odmietnutím dovolania porušil základné právo sťažovateľa na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu), a ústavný súd preto jeho rozhodnutie zrušil a vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). Ústavný súd netvrdí, že sťažovateľ hmotnoprávne správne posúdil vec, ani netvrdí, že vec správne posúdil krajský súd (súdy niekedy nesprávne vnímajú kasáciu ako pokyn, aby rozhodli opačne než v skoršom rozhodnutí). Každopádne sťažovateľ podľa ústavného súdu splnil podmienky na to, aby najvyšší súd hmotnoprávne ustálil vec v celej šírke problému, čo bude jeho úlohou v nasledujúcom konaní. Pilierom právneho štátu sú silné inštitúcie, ktoré sa riadia tak formálnymi pravidlami, akými sú zákony, ale aj neformálnymi, vnútornými pravidlami, ako sú zvyky, uvažovanie, vnímanie zmyslu inštitúcie (porov. prednášku Douglas C. Northa In: JONÁŠ, Jiří, ed. aj. Oslava ekonomie : přednášky laureátů Nobelovy ceny za ekonomii. Překlad Jiří Jonáš. 2., dopl. vyd. Praha : Academia, 1994, ISBN 80-200-0200-6, s. 747). Najvyšší súd je nenahraditeľný vo svojej role tvorcu judikatúry s autentickým vnútorným nastavením plniť túto rolu a ústavný súd je pripravený na dialóg pri spoločnom úsilí rozvíjať ochranu ľudských práv.

53. Ústavný súd v záujme objasňovania jednotlivých zložiek práva na súdnu ochranu uvádza, že niečo iné znamená riadne odôvodnenie rozhodnutia (procesná nearbitrárnosť) a niečo iné nedôvodný zásah do iných základných práv. Ani najlepšie odôvodnené rozhodnutie nemôže vykompenzovať skutočnosť, že odôvodňuje právny názor, ktorý je z iných (napadnutých) ústavnoprávnych hľadísk protiústavný (porov. bod 50 uznesenia II. ÚS 191/2015 – sloboda prejavu premiéra). Možno ešte upozorniť, že ústavný súd často cituje pasáž z preskúmaného rozhodnutia s konštatovaním, že nie je arbitrárne. Bez kontextu z toho však nemožno odvodiť, že daný názor je hmotnoprávne správny.

Preskúmané uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 33/2018 z 18. júla 2018 by obstálo z hľadiska tej zložky práva na súdnu ochranu, ktorá prikazuje riadne odôvodnenie, ale neobstojí z hľadiska základného práva na prístup k súdu (k zložkám práva na súdnu ochranu tiež II. ÚS 591/2012).

54. Podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, vyjadrenie k stanovisku najvyššieho súdu). Za dva úkony vykonané v roku 2018 patrí odmena v sume dvakrát po 153,50 € a režijný paušál v sume dvakrát po 9,21 € a za jeden úkon vykonaný v roku 2020 patrí odmena v sume 177 € a režijný paušál v sume 10,62 €, preto trovy právneho zastúpenia sťažovateľa predstavujú sumu 523,66 €. Trovy právneho zastúpenia sťažovateľa v konaní pred ústavným súdom predstavujú teda sumu 523,66 €, ktorá sa vzhľadom na skutočnosť, že advokát je aj platcom dane z pridanej hodnoty, zvyšuje o 20 %. Ústavný súd preto úspešnému sťažovateľovi priznal náhradu trov konania v celkovej sume 628,39 €. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde). Ústavný súd teda o uplatnených trovách konania sťažovateľa rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto rozhodnutia.

55. Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. júna 2020

Martin Vernarský
predseda senátu